

УДК 378.016:373.011.3-051

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-583-593](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-583-593)

Койчева Тетяна Іванівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, тел.: (050) 336-20-51, <https://orcid.org/0000-0002-5518-4260>

Ноздрова Оксана Павлівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, тел.: (067) 801-82-89, <https://orcid.org/0000-0003-2988-7912>

Артемьєва Інна Сергіївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, тел.: (098) 080-29-59, [ehttps://orcid.org/0000-0003-3628-4802](https://orcid.org/0000-0003-3628-4802)

Киньєва Поліна Петрівна асистент кафедри педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, тел.: (063) 963-38-60, <https://orcid.org/0009-0002-5993-4679>

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ОСОБИСТІСНОМУ ТА ПРОФЕСІЙНОМУ ЗРОСТАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті розкривається значення педагогічної практики як ключового етапу професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі освіти. Педагогічна практика виступає не лише засобом перевірки та закріплення теоретичних знань, а й потужним чинником формування професійної ідентичності, розвитку особистісних якостей і становлення педагогічної майстерності. Вона забезпечує безпосереднє занурення студентів у реальне освітнє середовище, де вони мають змогу застосовувати набуті знання, формувати індивідуальний стиль викладання, розвивати педагогічну рефлексію, критичне мислення, емоційну стійкість, відповідальність, комунікативні навички. У процесі практики студенти стикаються з реальними викликами професійної діяльності, що сприяє подоланню психологічних бар'єрів, формуванню впевненості у власних силах, здатності до самостійного прийняття рішень. Особлива увага приділяється взаємодії з учнями, педагогічним колективом, адміністрацією закладу освіти, що сприяє розвитку соціальної компетентності та професійної етики. У статті також розглядаються інноваційні

підходи до організації педагогічної практики, зокрема менторство, дуальна освіта, використання цифрових технологій, гейміфікація, портфоліо практики, peer-to-peer навчання, що дозволяють підвищити ефективність підготовки майбутніх педагогів. Аналізуються типові труднощі, з якими стикаються студенти, та роль наставника у подоланні цих викликів. У висновках підкреслюється, що педагогічна практика є не лише формальним компонентом освітнього процесу, а й важливим етапом особистісного та професійного зростання, що формує готовність до самостійної педагогічної діяльності, здатність до інновацій, адаптації та безперервного професійного розвитку.

Ключові слова: педагогічна практика, професійне зростання, професійна підготовка, особистісний розвиток, майбутній фахівець, компетентності, заклад освіти, професійна діяльність, інноваційні підходи, педагогічна майстерність, критичне мислення, емоційна стійкість, комунікативні навички, соціальна компетентність, професійна етика.

Tetyana Ivanivna Koycheva Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Pedagogy, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, tel.: (050) 336-20-51, <https://orcid.org/0000-0002-5518-4260>

Oksana Pavlivna Nozdrova Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, tel.: (067) 801-82-89, <https://orcid.org/0000-0003-2988-7912>

Inna Serhiivna Artemieva Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, tel.: (098) 080-29-59, <https://orcid.org/0000-0003-3628-4802>

Kynieva Polina Petrivna Assistant at the Department of Pedagogy, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», Odesa, tel.: (063) 963-38-60, <https://orcid.org/0009-0002-5993-4679>

THE ROLE OF PEDAGOGICAL PRACTICE IN THE PERSONAL AND PROFESSIONAL GROWTH OF FUTURE SPECIALISTS

Abstract. The article reveals the significance of teaching practice as a key stage in the professional training of future specialists in the field of education.

Teaching practice serves not only as a means of testing and consolidating theoretical knowledge but also as a powerful factor in shaping professional identity, developing personal qualities, and fostering pedagogical mastery. It provides students

with direct immersion into a real educational environment, where they can apply acquired knowledge, form an individual teaching style, develop pedagogical reflection, critical thinking, emotional resilience, responsibility, and communication skills. During practice, students face real challenges of professional activity, which helps them overcome psychological barriers, build self-confidence, and develop the ability to make independent decisions. Special attention is given to interaction with students, the teaching staff, and the administration of the educational institution, which contributes to the development of social competence and professional ethics. The article also explores innovative approaches to organizing teaching practice, including mentorship, dual education, the use of digital technologies, gamification, practice portfolios, and peer-to-peer learning, which enhance the effectiveness of future teachers' training. Typical difficulties faced by students and the mentor's role in overcoming these challenges are analyzed. In conclusion, it is emphasized that teaching practice is not only a formal component of the educational process but also an important stage of personal and professional growth, shaping readiness for independent teaching activity, the ability to innovate, adapt, and engage in continuous professional development.

Keywords: teaching practice, professional growth, professional training, personal development, future specialist, competencies, educational institution, professional activity, innovative approaches, pedagogical mastery, critical thinking, emotional resilience, communication skills, social competence, professional ethics.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування системи освіти особливої актуальності набуває питання якісної підготовки майбутніх педагогів. Одним із ключових етапів цього процесу є педагогічна практика, яка виступає не лише засобом закріплення теоретичних знань, а й важливим чинником особистісного та професійного становлення студента. Саме під час практики майбутні фахівці мають змогу зануритися в реальне освітнє середовище, спробувати себе в ролі вчителя, сформувати власний стиль педагогічної діяльності. Водночас практика сприяє розвитку таких важливих якостей, як відповідальність, комунікативність, емоційна стійкість, здатність до рефлексії. Таким чином, педагогічна практика є не лише формальним етапом навчання, а й потужним інструментом формування професійної ідентичності та особистісного зростання майбутнього педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації та змісту педагогічної практики як важливого етапу професійної підготовки майбутніх педагогів активно досліджується в сучасній педагогічній науці. У працях українських та зарубіжних науковців (Н. Авшенюк, І. Зязюн, Н. Ничкало, D. Schön, J. Loughran) наголошується на значущості практичної складової у формуванні професійної компетентності, педагогічного мислення та рефлексивної культури студентів.

Зокрема, у дослідженнях Н. Авшенюк акцентується увага на необхідності оновлення змісту педагогічної практики відповідно до вимог Нової української

школи. І. Зязюн підкреслював роль педагогічної майстерності як результату поєднання теоретичної підготовки та практичного досвіду. У працях D. Schön розкривається концепція «рефлексивного практиканта», згідно з якою педагогічна практика є простором для розвитку здатності до осмислення власної діяльності та прийняття професійних рішень у складних ситуаціях.

У вітчизняному науковому просторі значну увагу приділено становленню професійної ідентичності студентів. Наприклад, у дослідженні А. Борисюк розкрито соціально-психологічні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців, зокрема медичних психологів, що має багато спільного з підготовкою педагогів [1]. О. Білецький у своїй роботі аналізує вплив навчально-професійної мотивації на розвиток професійної Я-концепції студентів, підкреслюючи важливість практики як середовища для самореалізації [2].

Окрему увагу в наукових джерелах приділено інноваційним підходам до організації практики. Так, дослідження J. Loughran та M. Zeichner обґрунтовують ефективність менторства, коучингу, дуальної освіти, цифрових технологій у підготовці майбутніх учителів. У вітчизняному контексті актуальними є праці, присвячені впровадженню елементів гейміфікації, портфоліо практики, а також розвитку soft skills у процесі проходження практики.

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про зростаючу увагу до педагогічної практики як до багатовимірного процесу, що охоплює не лише професійне навчання, а й особистісне зростання, розвиток рефлексії, емоційного інтелекту та здатності до інноваційної діяльності.

Мета статті - проаналізувати роль педагогічної практики в особистісному та професійному зростанні майбутніх педагогів, визначити її вплив на формування ключових компетентностей і професійної ідентичності.

Завдання дослідження:

- визначити основні функції педагогічної практики в системі професійної підготовки;
- охарактеризувати особистісні та професійні зміни, що відбуваються у студентів під час практики;
- проаналізувати інноваційні підходи до організації педагогічної практики;
- виявити труднощі, з якими стикаються студенти, та шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу.

Педагогічна практика є важливою формою професійної підготовки студентів педагогічних спеціальностей, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань із практичною діяльністю в умовах реального освітнього середовища. Вона дозволяє студентам перевірити ефективність засвоєних теоретичних положень, адаптувати методики навчання до конкретного контингенту учнів з урахуванням їхнього віку, рівня підготовки та особливостей класу, а також глибше зрозуміти контекст функціонування сучасного закладу освіти.

Теоретичні знання набувають прикладного характеру, коли студент самостійно планує уроки, обирає відповідні методи навчання, здійснює аналіз

результатів власної педагогічної діяльності. Це сприяє розвитку педагогічної рефлексії, критичного мислення, здатності до самостійного прийняття рішень у професійних ситуаціях.

Залежно від спеціальності (спеціалізації, предметної підготовки), у межах якої реалізується освітня програма, практика може бути:

- навчальною (ознайомлювальною, волонтерською, екскурсійною, історико-краєзнавчою, перекладацькою, діалектологічною тощо);
- виробничою (педагогічною, управлінською, асистентською, проєктною, технологічною, перекладацькою тощо – залежно від профілю підготовки);
- переддипломною (дослідницькою, науковою тощо) [7].

Метою педагогічної практики є формування професійної компетентності майбутнього педагога шляхом практичного застосування знань, умінь і навичок у реальних умовах освітнього процесу. Цей процес передбачає не лише відтворення теоретичних знань, а й їхню трансформацію в інструменти ефективної педагогічної діяльності.

З огляду на це, важливою методологічною основою сучасної педагогічної практики є компетентнісний підхід, який орієнтує освітній процес на формування у студентів здатності ефективно діяти в професійних ситуаціях, приймати відповідальні рішення, адаптуватися до змін та здійснювати саморозвиток [3].

Основні завдання педагогічної практики:

закріплення теоретичних знань із педагогіки, психології, методики викладання;

формування педагогічних умінь і навичок;

розвиток комунікативної, організаторської та рефлексивної компетентностей;

ознайомлення з документацією та нормативно-правовою базою закладу освіти;

виховання професійної етики, педагогічної культури та відповідального ставлення до професійної діяльності.

Ключові компетентності педагога

Згідно з європейськими та українськими освітніми стандартами, педагог має володіти такими ключовими компетентностями [3, 4].

Професійно-педагогічна – здатність планувати, організовувати та здійснювати навчально-виховний процес.

Комунікативна – ефективна взаємодія з учнями, колегами, батьками.

Інформаційно-цифрова – використання сучасних технологій у навчанні.

Рефлексивна – здатність до самоаналізу, саморозвитку, корекції власної діяльності.

Соціальна та громадянська – розуміння соціальних процесів, виховання громадянської свідомості.

Приклад реалізації компетентнісного підходу під час педагогічної практики

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 6(52) 2025

Розглянемо приклад реалізації компетентнісного підходу під час проходження виробничої педагогічної практики в Державному закладі «Південно-український національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ситуація:

Студент спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» проводить урок у 6 класі на тему «Розвиток швидкісно-силових якостей».

Діяльність:

Урок побудовано у формі спортивного квесту з використанням станцій (естафети, вправи на координацію, швидкість, силу).

Учні поділені на команди, кожна з яких отримує маршрутний лист і QR-коди з підказками.

Ведеться командний залік, учні самостійно фіксують результати та обговорюють тактику.

Застосовано мобільний додаток для підрахунку балів (наприклад, Google Forms або ClassDojo).

Результат:

Учні розвивають фізичну, комунікативну, соціальну та інформаційну компетентності.

Студент демонструє організаторську, цифрову, рефлексивну та професійно-педагогічну компетентності.

Урок сприяє формуванню позитивної мотивації до занять фізичною культурою, розвитку командної взаємодії та відповідальності.

Цей приклад ілюструє, як навіть у традиційно практичних дисциплінах, таких як фізична культура, можна ефективно реалізовувати компетентнісний підхід, поєднуючи фізичну активність із цифровими технологіями, гейміфікацією та соціальним навчанням.

Студент готує серію уроків з фізичної культури, самостійно обирає методи навчання, добирає дидактичні матеріали та відповідає за якість проведення занять перед учителем-наставником.

Щоденна взаємодія з учнями, колегами, адміністрацією школи та батьками сприяє вдосконаленню комунікативних навичок. Студент вчиться будувати педагогічно доцільні стосунки, вирішувати конфліктні ситуації, використовувати вербальні та невербальні засоби впливу.

Приклад:

Під час проведення класної години студент організовує обговорення теми «Дружба і повага», вчиться керувати увагою аудиторії, реагувати на запитання, підтримувати діалог.

Робота в класі вимагає емоційної врівноваженості, вміння контролювати власні емоції, адекватно реагувати на поведінку учнів. Педагогічна практика сприяє розвитку емоційного інтелекту, емпатії, толерантності, що є важливими складовими особистісної зрілості педагога.

Приклад:

Студент помічає тривожність у дитини, яка не бере участі в роботі групи, підходить до неї, спокійно розмовляє, залучає до виконання завдання, не допускаючи конфлікту.

Однією з ключових умов особистісного зростання є здатність до рефлексії – усвідомлення власних дій, оцінка їх ефективності, виявлення сильних і слабких сторін. У процесі практики студенти ведуть щоденники спостережень, беруть участь у рефлексивних бесідах із наставниками, що сприяє глибшому самопізнанню та професійному самовизначенню.

Успішне проходження практики часто стає поштовхом до подальшого професійного вдосконалення. Студенти починають усвідомлювати потребу в постійному навчанні, підвищенні кваліфікації, освоєнні нових методик і технологій навчання, що відповідає концепції «педагога-інноватора» сучасної школи.

Як зазначає І. Зязюн, педагогічна майстерність – це здатність ефективно організовувати навчально-виховний процес, володіти методами і прийомами навчання, створювати сприятливу атмосферу в класі, а також виявляти творчу ініціативу на основі реалізації власної системи цінностей [5]. Саме педагогічна практика дозволяє студентам розвивати ці якості через планування уроків, проведення занять, оцінювання знань учнів, управління класом.

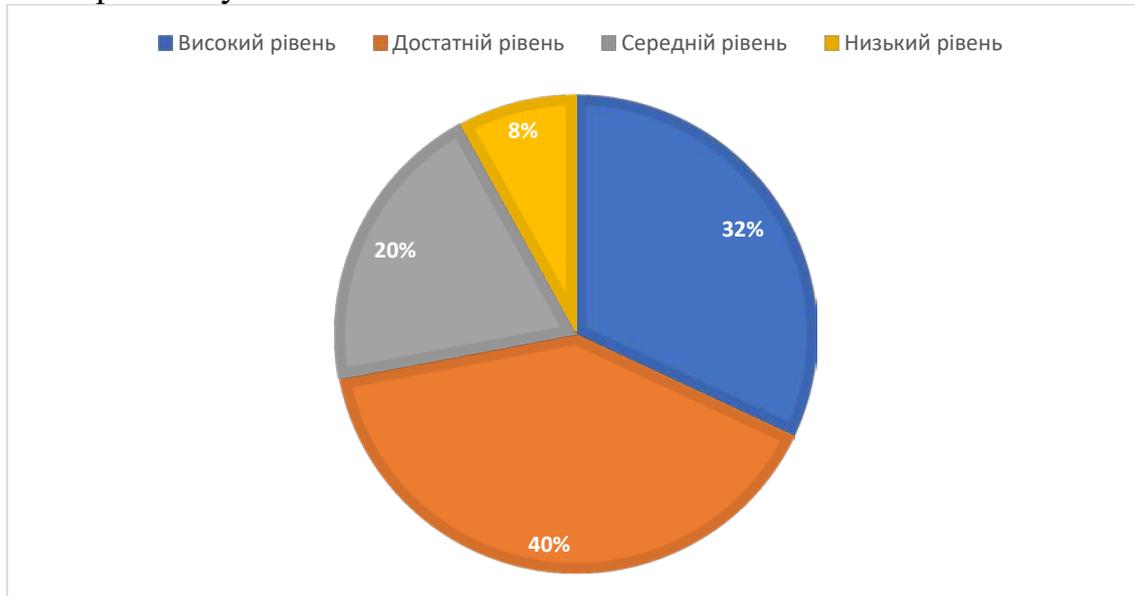
Для багатьох студентів практика стає моментом істини – саме в цей період вони остаточно усвідомлюють своє покликання до педагогічної діяльності або, навпаки, розуміють, що потребують переосмислення професійного вибору. Таким чином, практика виконує функцію професійного самовизначення.

Практична діяльність є основою професійного становлення майбутнього педагога. Саме в умовах реального освітнього середовища студент має змогу не лише застосовувати здобуті знання, а й формувати власний педагогічний стиль, розвивати професійні навички та рефлексивне мислення. Професійне зростання через практику – це динамічний процес, що охоплює кілька важливих аспектів.

Результати діагностичного обстеження

З метою вивчення рівнів розвитку особистісних якостей під час педагогічної практики було проведено опитування серед 25 студентів 3 курсу Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та спеціальної освіти спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Рівні розвитку особистісних якостей:

Аналіз результатів:

Високий рівень – 32% студентів. Це свідчить про значний вплив практики на формування професійної компетентності та особистісного зростання.

Достатній рівень – 40%. Найбільша група, що вказує на ефективність практики у розвитку ключових компетентностей.

Середній рівень – 20%. Потребує додаткової підтримки та наставництва.

Низький рівень – 8%. Ця група потребує індивідуального підходу для покращення результатів.

Загалом, результати підтверджують важливість педагогічної практики як інструменту професійного та особистісного зростання майбутніх педагогів.

Під час педагогічної практики студенти мають змогу реалізувати знання з педагогіки, психології та методики викладання. Одним із важливих завдань є адаптація теоретичних моделей до конкретного класу, віку та рівня підготовки учнів. Це дозволяє не лише перевірити ефективність засвоєного матеріалу, а й експериментувати з різними підходами до навчання.

Наприклад, використання методу «Шість капелюхів мислення» Едварда де Боно сприяє розвитку критичного та креативного мислення учнів. Цей метод передбачає розгляд проблеми з шести різних точок зору (логічної, емоційної, творчої тощо), що дозволяє учням глибше осмислювати навчальний матеріал, а студенту-практиканту – оцінити ефективність застосування інноваційних методик у реальних умовах класу [6].

Педагогічна практика також сприяє формуванню професійних компетентностей. Студент вчиться планувати уроки, добирати методи і засоби навчання, створювати дидактичні матеріали. Організаційні компетентності включають управління класом, проведення позакласних заходів, організацію навчального процесу. Діагностичні компетентності допомагають спостерігати за навчаль-

ними досягненнями учнів, аналізувати результати контрольних робіт, виявляти індивідуальні освітні потреби.

Важливим аспектом проходження практики є взаємодія з учнями, колегами та адміністрацією закладу освіти. Студент вчиться встановлювати довірливі стосунки з учнями, мотивувати їх до навчання, підтримувати індивідуальний розвиток. Спільна робота з колегами передбачає участь у методичних об'єднаннях, спільне планування заходів, обмін досвідом. Взаємодія з адміністрацією дає змогу ознайомитися з внутрішніми документами, брати участь у педагогічних радах, виконувати доручення.

Разом із тим, практика супроводжується певними труднощами. Серед них – психологічні бар'єри (страх перед публічними виступами, невпевненість у знаннях, труднощі з дисципліною), організаційні проблеми (нечітке планування, обмежений доступ до матеріалів, нестача часу), а також комунікативні виклики (налагодження контакту з учнями, взаємодія з наставником, інтеграція в педагогічний колектив).

Перспективи удосконалення педагогічної практики

Серед перспектив удосконалення практики варто виокремити:

Активну роль наставника, який надає методичну підтримку, спостерігає за діяльністю студента, надає конструктивний зворотний зв'язок.

Регулярний зворотний зв'язок, що допомагає студенту усвідомити свої сильні сторони та зони для розвитку.

Інноваційні підходи:

Менторство – індивідуальний супровід досвідченим учителем.

Дуальна освіта – поєднання навчання в університеті з постійною практикою в школі.

Цифрові інструменти – використання платформ для дистанційного навчання, відеозаписів уроків, електронних щоденників практики.

Ці підходи сприяють глибшому зануренню в професійне середовище, розвитку педагогічної рефлексії та формуванню готовності до самостійної діяльності.

Висновки. Педагогічна практика є ключовим етапом у професійному становленні майбутніх фахівців у галузі освіти. Вона забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, сприяє формуванню педагогічної майстерності, розвитку особистісних якостей, професійної ідентичності та рефлексивного мислення.

У процесі практичної діяльності студенти набувають досвіду реальної взаємодії з учнями, вчать планувати та проводити уроки, оцінювати результати навчання, аналізувати власну діяльність. Практика також сприяє розвитку відповідальності, комунікативних навичок, емоційної стійкості, здатності до самоконтролю та самовдосконалення.

Разом із позитивними результатами, дослідження виявило низку проблем, пов'язаних з організацією педагогічної практики. Серед них – формалізм у

підходах, обмеженість часу, недостатня підготовка студентів до реальних викликів професійної діяльності, а також потреба в ефективному наставництві.

Перспективи удосконалення педагогічної практики полягають у:

- впровадженні інноваційних підходів (менторство, дуальна освіта, цифрові інструменти);

- розширенні термінів проходження практики;

- активізації ролі наставника та системного зворотного зв'язку;

- посиленні міждисциплінарної інтеграції та рефлексивного супроводу.

Таким чином, педагогічна практика є не лише засобом професійної підготовки, а й важливим чинником особистісного та професійного зростання майбутнього педагога. Її ефективна організація та супровід є запорукою формування компетентного, відповідального й інноваційно орієнтованого вчителя нової генерації.

Література:

1. Борисюк А. С. Соціально-психологічні засади становлення професійної ідентичності майбутнього медичного психолога : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / А. С. Борисюк. – Київ, 2012. – 218 с.

2. Білецький О. М. Мотивація учіння як чинник розвитку професійної Я-концепції майбутніх психологів / О. М. Білецький // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. – 2016. – Вип. 1. – С. 45–49.

3. Голубєва М. О., П'янковська, І. В. Визначення ключових компетентностей майбутніх учителів: європейський досвід / М. О. Голубєва, І. В. П'янковська // Освітній дискурс. – 2020. – № 3(31). – С. 12–18.

4. Гриньова М. В., Кононец Н. В. Компетентнісний підхід у професійній підготовці / М. В. Гриньова, Н. В. Кононец // Педагогічний альманах. – 2019. – № 42. – С. 23–27.

5. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн. – Київ : Вища школа, 1997. – 349 с.

6. Павленко В. В. Метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» як засіб розвитку креативного мислення у школярів / В. В. Павленко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2018. – № 6(84). – С. 123–128.

7. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти : [чинне зі змінами] / Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». – Одеса, 2025. – Режим доступу: https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf.

References:

1. Borysiuk, A. S. (2012). Sotsialno-psykholohichni zasady stanovlennia profesiinoi identychnosti maibutnoho medychnoho psykoloha [Socio-psychological foundations of the formation of professional identity of future medical psychologists]. Dysertatsiia kandydata psykholohichnykh nauk, 19.00.05. Kyiv [in Ukrainian].

2. Biletskyi, O. M. (2016). Motyvatsiia uchninnia yak chynnyk rozvytku profesiinoi Ya-kontseptsii maibutnykh psykholohiv [Motivation for learning as a factor in the development of the professional self-concept of future psychologists]. Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Psykholohichni nauky, (1), 45–49 [in Ukrainian].

3. Holubeva, M. O., & Piankovska, I. V. (2020). Vyznachennia kliuchovykh kompetentnosti maibutnikh uchyteliv: yevropeyskyi dosvid [Defining key competencies of future teachers: European experience]. *Osvitnii diskurs*, 3(31), 12–18 [in Ukrainian].
4. Hryniova, M. V., & Kononets, N. V. (2019). Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi [Competency-based approach in professional training]. *Pedahohichniy almanakh*, (42), 23–27 [in Ukrainian].
5. Ziaziun, I. A. (1997). *Pedahohichna maisternist [Pedagogical mastery]*. Kyiv: Vyscha shkola [in Ukrainian].
6. Pavlenko, V. V. (2018). Metod Edvarda de Bono «Shist kapeliukhiv myslennia» yak zasib rozvytku kreatyvnoho myslennia u shkoliariv [Edward de Bono's "Six Thinking Hats" method as a means of developing creative thinking in schoolchildren]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, (6[84]), 123–128 [in Ukrainian].
7. Pivdennoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho. (2025). Polozhennia pro provedennia praktyky zdobuvachiv vyshchoi osvity za pershym (bakalavrskym) ta druhym (mahisterskym) rivniamy vyshchoi osvity [chynne zi zminamy] [Regulations on the internship of higher education applicants at the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education: [current with amendments]]. https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf [in Ukrainian].